

IMPLEMENTATION OF XIX CENTURY COSTUME ELEMENTS INTO FASHION TRENDS OF WOMEN'S FASHION COLLECTIONS IN THE FIRST HALF OF 2009

Marija Kertakova

Faculty of Technology, Goce Delcev University, Stip, North Macedonia, marija.kertakova@ugd.edu.mk

Abstract: The topic of this text is aimed at an interdisciplinary study of the methodology through which fashion designers who created in 2009, regardless of the field of fashion in which they work, purposefully use the potential of the heritage of historical costume to promote a certain trend that will embody a specific and accurately predicted ideal of beauty and aesthetic form. In the elements, trends, and motifs of fashionable women's costume, the visual implications of 19th-century fashion are an essential conceptual perspective, giving the viewer information to decipher familiar elements with which to recognize and decode certain visual incarnations, but in a new modified form. The hypotheses that were initially accepted when writing this work can be considered proven by the discovered facts, systematized and interpreted with both text and images of historical and contemporary modern women's costumes. The aim is to show those aspects of women's clothing that directly or indirectly resemble their historical ancestors - such as silhouette, color, proportional solution, constructive forms, fashion elements and accessories, etc. What makes this work unique in content and a deeply analyzed text is its dedication to a rarely studied topic - namely, when, how and why certain historical structures are implicit in one way or another in contemporary and modern women's costume, without losing their historical authenticity and at the same time not being deprived of their innovative freshness, contemporary spirit and modernity.

Keywords: historical costume from the 19th century, influence, modernity, contemporary women's costume- 2009

ИМПЛЕМЕНТАЦИЯ НА ЕЛЕМЕНТИ ОТ КОСТЮМА ОТ XIX ВЕК В МОДНИТЕ ТЕНДЕНЦИИ НА ДАМСКИ МОДНИ КОЛЕКЦИИ ПРЕЗ ПЪРВАТА ПОЛОВИНА НА 2009 ГОДИНА

Марија Кертасова

Универзитет Гоце Делчев, Штип, Северна Македонија, marija.kertakova@ugd.edu.mk

Апстракт: Темата на този текст е насочена към интердисциплинарно изследване на методологията, чрез която модните дизайнери, творили през 2009 г., независимо от областта на модата, в която работят, целенасочено използват потенциала на наследството на историческия костюм, за да насърчат определена тенденция, която ще изпълни специфичен и точно предсказан идеал за красота и естетическа форма. В елементите, тенденциите и мотивите на модния дамски костюм, визуалните импликации на модата от XIX век са съществена концептуална гледна точка, даваща на зрителя информация за дешифриране на познати елементи, с които да разпознае и декодира определени визуални превъплъщения, но в нова модифицирана форма. Хипотезите, които първоначално бяха приети при написването на тази работа, могат да се считат за доказани от откритите факти, систематизирани и интерпретирани както с текст, така и с изображения на исторически и съвременни модерни женски костюми. Целта е да се покажат онези аспекти на женското облекло, които пряко или косвено наподобяват техните исторически предци - като силует, цвят, пропорционално решение, конструктивни форми, модни елементи и аксесоари и др. Това, което прави този труд уникален по съдържание и дълбоко анализиран текст, е неговата отдаденост на рядко изучавана тема - а именно кога, как и защо определени исторически структури са имплицитни по един или друг начин в съвременния и модерен женски костюм, без да губят историческата си автентичност и същевременно да не бъдат лишени от новаторската си свежест, съвременен дух и модерност.

Ключови думи: исторически костюм от XIX век, влияние, модерност, съвременен женски костюм – 2009

1. РЕЗУЛТАТИ И ДИСКУСИИ

– Анализ на най-успешните модели и модни практики от гледна точка на значението и концептуалните измерения на историческия костюм от XIX век в развитието на дамската мода през първата половина на 2009 г.

Когато се разглеждат фотографии и видеоматериали, останали от модните дефилета, може да се каже, че *и през 2009 г. голяма част от модните дизайнери използват принципите на създаване на модния костюм, характерни за XIX век*, но при това ориентират и привързват своите търсения към конкретни

локални модни елементи – например преки заемки от модата на испанския двор или пък декоративни елементи от костюмите на испанските тореадори. Това става видно, когато се сравняват както отделните елементи – най-често аксесоари или отделни части на костюма с техните исторически първообрази. Най-напред в този аспект трябва да се анализира творчеството на Лакроа в колекцията му Висша мода показана по време на сезона Пролет-Лято 2009 г. в Париж (сравни съвременни и модерно адаптирани модели със съответните им исторически вдъхновения от Прил. №1 до Прил. №17). В началото на анализа се разглеждат представените модели с червената рокля, украсена с предница от черна дантела, разглеждана заедно с *костюма на персонажа от картината на Джеймс Тисо, „Портрет на млада госпожица”, известна като „Млада жена с червена куртка”, който е нарисуван през 1864 г.* При сравняване на модела се вижда, че Лакроа се стреми да запази празничното действие на черния и червения цвят на своя костюм, така както това по такъв живописен начин се удава на художника Дж. Тисо в неговата картина. Лакроа обаче отчита съвременните тенденции и това, че броят на деловите жени става все по-голям и започват да властват тенденциите към рационалност. Това обстоятелство го заставя силно да редуцира обема и да се съсредоточи върху това *да създаде образ на млада, целеустремена жена, която да бъде също така красиво и дръзко облечена, както своите предшественички от XIX век.* Поради това структурообразуващият принцип, по който се развива търсенето на образа става червената куртка на модела. Нейният цвят от акцентен в картината се превръща в основен при модното изделие. Кристиан Лакроа не само силно редуцира дължините и обемите, които по своите пропорции напомнят на идеята за „малка черна рокля” на Коко Шанел, но и твърде умело превръща черният цвят в акцент. От една страна това е панделката на врата, от друга това е оформянето на маншетите на ръкавите и дантелата, прилепена към предницата на костюма. Подобни действия на редукация на дължини и обеми при запазване на цветови съотношения и декоративни елементи се откриват и в костюмите – например този, който се състои от черен жакет и бяла рокля, или пък от черна рокля и бяла блуза, когато и двата се сравнят с *костюма, в който е облечена френската оперна певица Целестин Гали-Мари (1840-1905) като Кармен от художника Анри Люсиен Дусе (1856-1895).* Сравнението показва, че модният дизайнер се стреми да придаде на съвременната жена гордия и независим вид, с който се отличава певицата, запазва дискурса на черния цвят присъщ на нейния костюм, и го прави основа на своя визуален разказ, а допълнителните елементи са отново лентите, вързани на флонга, която оформя деколтето на първия модел, или пък черната лента около врата на втория. Основният обем, който оформя силуета е полата, която свободно се спуска по тялото, като дължината варира от средата на бедрото до малко над коляното. За декоративното довършване на въздействието на образа допринася коланът и копчетата от жълт метал, или пък бялата флорална бродерия на черен фон, подчертаваща кръста на модела. Като допълнение, което да съответства и подчертае донякъде „сценичността на образа”, са използвани бляскави чорапогачи с телесен цвят, които са в тон с обувките на висок ток. Когато се говори за *заемки на испанския костюм от XIX век в съвременната европейска мода* не може да не се обръща внимание и на факта, че силата на традицията и на местната специфика ще изтъкне две неща – от една страна това е коридата, а от друга танцът, наречен фламенко. Това влияние се чувства много осезателно в творчеството на Лакроа, като се сравни неговият костюм от три части – жакет, жилетка и панталон от сива коприна. Когато се сравнят от една страна *испанската фламенко танцьорка, облечена в национален костюм характерен за XIX век*, а от друга страна *прекрасния и богато декориран костюм на бикобореца, вдъхновил френския живописец Едуард Мане при създаване на картината му „Матадор” през 1867 г.* може да се каже, че за да създаде своя елегантен дамски костюм от три части, *Лакроа използва фраковата кройка на предницата.* Това е нещо, което се забелязва като общ елемент във всичките три изображения. Понататък дизайнера подчертава предницата с декоративни елементи, като слага черна панделка около врата и триъгълно бижу на лента, окачена през врата на модела. Интересни са и панталоните, които започват с кройка на пола и замятаща се триъгълна платка, а след това продължават свободно да се спускат по карака. Тъкмо това нещо ги отличава от историческите протоформи, които плътно прилягат по крака. Испанската тема подължава и в костюмите от две части – блуза и панталон в черен цвят, в които *подобно на картината на Робърт Комбс, „Испанска танцьорка” продължават експериментите с импликациите от танцовите костюми от испанската мода през XIX век в индивидуалното творчество на Лакроа през XXI век.* Характерното е, че блузите прилепват плътно по тялото, така както това е показано в горницата на роклята на първообраза, а панталоните са широки и свободни – тоест тук в някаква степен има запазване на съотношенията на обемите. Втората характерна особеност е, че двете части на костюма са подчертани с бял колан, който силно контрастира, и може да се каже, че срязва двете части на костюма. Горницата на костюма пък, носи всички останали декоративни елементи – панделки, копчета и ленти. От една страна това позволява на дизайнера да намекне за историческите рамки, а от друга страна да подчертае възможността за минимализиране на украсните

елементи в съвременния костюм. Подобна минимализация на декоративни елементи и цветово оформяне се открива и в следващите костюми. Характерни са дължините – малко над коляното, както и цветовете. Тук основният цвят е черния, а останалите (бяло, светлорозово и синьо) са просто акцент, служещ за подчертаване на прическата или предната горна половина на костюма. **Интересен що се отнася до внедряването на „и плюс и“ на дамската мода от XIX век е картината на Дж. С. Сарджънт, „Испанска Танцьорка“ датираща от 1880-1 г.** В съвременната интерпретация на тази картина и горната част – елечето, и долната част – полата на костюма много ясно е илюстриран този принцип. На първо място е спазена двуделността на костюма, която отговаря на историческия образец. На второ място има съотнасяне на обемите на долната част на костюма – и в двата случая този обем е разширен и е главната съставна част на оформяне на силуета. На трето място може да се постави украсеното горнище на дамския костюм, което както в историческия образец, така и в съвременния костюм е оптическият магнит за зрителя. На четвърто място е еднаквостта при използване на аксесоарите и оформянето на прическата. Прави впечатление, че Лакроа разменя цветовете. Той използва черния цвят при оформяне на долната част от костюма и с това постига по-голяма монументалност и сериозност на образа. Това детайлно сравнение става още по-ясно, ако се разгледа моделът на Лакроа с изображението – облеклото на Енрикета Контрерас, модел и съпруга на художника Хорхе Аперли, където **импликацията на съставните части и съответствия между костюм, образ и социален идеал стават съвсем ясни.** Що се отнася до противопоставянето и използването на контраста между черното и бялото Лакроа има определени успехи. За цветните му съчетания, обаче е по-трудно да се каже. Тук авторът се опитва да приложи принципа „и плюс и/или“, но усложнените цветови гамии, като че ли му се подчиняват по-трудно. Многоцветието на испанския исторически костюм от XIX век се базира на много добре намерено съподчинение и субординация между основен и допълнителен цвят. Например тюркоазенозелена рокля, запълваща целия обем на костюма, ярка розовочервена яка, заемаща едва една осма от него, със скромни бели декоративни елементи и полупрозрачен шал, който заема половината от обема, а неговата полупрозрачност заглажда и приглушава цветовия контраст (вж. съвременния модел с портрета на „Мерцедес“ на Забалета). При Лакроа нещата, като че ли са в противовес на историческите протоформи. Цветовете също така са подбрани ярки, но за разлика от тях съчетанията им нито са балансирани, нито са приглушени. В следващия костюм диагоналният елемент повече засилва динамиката в линиите, която при това е подчертана и с разликата в кройките между горната и долната му част. За разлика от сравнително трудната или нарочно подчертана цвятова дисхармония, костюмите в бяло, както и сватбеният костюм показват, че **Лакроа е истински майстор при ползване на импликацията като средство за свързване на историческия образ от XIX век със съвременните постижения на „от кутюр“ при създаването (или пресъздаването!) на съвременния идеал.** Общото, което може да се каже за моделите от типа на „жената в бяло“ е, че това са радостни и оптимистично създадени образи. От тях струи жизнелюбието на младата жена **със същата гъвкава фигура и походка, както и тези на историческия образ взаимстван от персонажа изобразен на картината „Испанска танцьорка“ от Джордж Оуен Уин Аперли.** Съчетанието между бяла основа, цветна щампа и обемна апликация са **въдъновени от картината на Рамон Касас а Карбо (1866-1932) – „Биковете“, датираща от 1896 г. (период „Бел епок“), като внушенията за Бел епок са запазени,** независимо от редуцията на обема на съвременния костюм в сравнение с историческата протоформа. Това много добре се вижда и в моделите, кадето тази дължина е съхранена (**модел на Лакроа сравнен с картина от Дж. С. Сарджънт, „Портрет на Хелън Винсънт“**) или, където дължината на роклята е до петите.

2. ЗАКЛЮЧЕНИЕ / ИЗВОДИ

Желанието на обикновения потребител за зрелищност, използващо наследството на историческия костюм от XIX век, е използвано шълноценно при намиране на визуално решение на модерен костюм в модните ревюта през сезона пролет-лято 2009 година, независимо дали модните ревюта са „кутюр“ или „прет-а-порте“. Това, което може да се наблюдава, е прецизността и изтънчеността, с които майсторите подхождат към пресъздаването на нещо ново, като същевременно запазват формиращите елементи на определено „старо“. **Благодарение на тези модни ревюта е трудно да не се забележи дълго обсъжданият факт, дали модата е изкуство? Това е неоспоримо, защото всеки съвременен моден костюм изглежда като предмет от художествен музей, картина или исторически предмет с висока естетическа стойност.** Благодарение на визуалното приложно изкуство, каквото е модният дизайн, стигаме до заключението, че посещавайки модно ревю, пряко или косвено, ние сме свидетели на рядък естетически момент - възможността да бъдем

част от показ на произведение на изкуството, какъвто е модния костюм, толкова красив, колкото са самите произведения на изкуството.

Източник на исторически изображения: www.pinterest.com
Източник на изображения на съвременни модели: www.vogue.com

Прилож. № 1а. Джеймс Тисо, *Портрет на Млада жена с червена куртка*, 1864 г., 1б.; Прилож. № 2а; 2б., 2в. -Портрет на френския мецосопран Целестин Гали-Мари (1840-1905) в роля на Кармен от Анри Люсиен Дусе (1856-1895).; Прилож. № 3а-Испанска фламенко танцьорка облечена в традиционен испански костюм от 19-ти век, 3б.; Прилож. № 4а-*Матадор*, Едуард Мане; Прилож. № 5а., 5б.-Робърт Комбс, *Испанска танцьорка*

Прилож. № 6а-*Енигма*, Джордж Оуен Уин Аперли (1884-1960), 6б-г.; Прилож. № 7а.-Джон С. Сарджънт, *El Jaleo (Испанска Танцьорка)* – 1880-1 г., 7б; Прилож. № 8а.-*Енрикета Контрерас, съпруга на Хорхе Аперли*, 8б;

Прилож. № 9а, 9б, 9в-*Мерцедес*, Игнасио а Забалета (1870-1945); Прилож. № 10а-*Антония ла Галега*, Игнасио а Забалета, 10б;
Прилож. № 11а-*Андалузиска муза*, Рики Анри Аперли, 11б; Прилож. № 12а, 12б-Фламенко танцьорка с цветя в косите.

Прилож. № 13а, 13б-*Испанска танцьорка*, Джордж Оуен Уин Аперли (1884-1960), 13в; Прилож. № 14а, 14б-Рамон Касас а Карбо (1866-1932), *Биковете* – 1896 г. (Период „бел епок“); Прилож. № 15а-Джон Сарджънт, *Портрет на лейди Хелън Винсът*-1904, 15б.

Прилож. № 16а. Контеса дьо Ноай Матю, Игнасио а Забалета, 166-в; Прилож.
№ 17а. Двете мадами., Игнасио Зулоага а Забалета (1870-1945), 176.

БИБЛИОГРАФИЯ

- Boucher, F. (1996). *A History of Costume in the West*. London: Thames & Hudson Ltd; Enlarged edition.
- Steele, Valerie, Nippoldt, Robert. (2023). *Fashion Designers A–Z. 45th Ed.* Tachen.
- Sofi, Thanhauser. (2022). *Worn: a people's history of clothing*. Pantheon Books, New York.
- Phyllis G., Tortora. (2021). *Survey of historic costume*. Fairchild Books, New York.
- Edwards, Lydia. (2021). *How to Read a Dress: A Guide to Changing Fashion from the 16th to the 21st Century*. Bloomsbury Visual Arts.
- Ivanova, Marina. (2022). *Beauty and Grace. Part 1: 1770-1870: Second Edition*. Independently published.
- Harrison, Martin; Lindbergh, Peter. (2024). *Dior. 40th Ed.* Taschen.
- Ермилова Д.Ю. (2021). *История костюма: учебник для вузов*. Москва: Издательство Юрайт.
- Биргер, Лиза. (2021). *Конец моды. Одежда и костюм в эпоху глобализации-2-е изд.* Москва: Новое литературное обозрение.
- Лидия, Эдвардс. (2023). *Как читать костюм. Путеводитель по изменчивой мужской моде от эпохи барокко до наших дней*. Бомбора.
- Барт, Р. (2005). *Системата на модата*. София: Агата-А.
- Ермилова Д.Ю. (2003). *История домов моды*. Москва: Издательский центр «Академия».
- Дудникова, Г Петровна. (2005). *История костюма*. Ростов на Дону: Феникс.
- Каминская, Н Михайловна. (1977). *История костюма*. Москва: Легкая индустрия.
- Пенева, Р. (2019). *Личният стил. Как облеклото променя*. София: Софт Прес.
- Фог, М. (2013). *Кое прави модата велика*. София: Книгомания.
- Стойков, Л. (2023). *Публична комуникация и медиаморфози*. София: УИ Св. Климент Охридски.
- Савова, К. (2017). *Съвременни модни стилове: Формиране. Развитие. Тенденции*. София: Графимакс.
- Крю, Л. (2020). *Территории моды: потребление, пространство и ценность*. Москва: Новое литературное обозрение.
- Джоан, Э. (2019). *Модное тело. Moda, костюм и современная социальная теория*. Москва: Новое литературное обозрение.
- Kertakova, M. (2021). *Колекција-скрипта*. Штип: УГД.
- Kertakova, M. (2021). *Колекција-практикум*. Штип: УГД.

РЕФЕРЕНЦИ

- Efremov, J., Kertakova, M., Dimitrijeva V. (2022). [*Different aspects of fashion*](#). Tekstilna industrija 70 (4), 48-54.
- Kertakova, M., Risteski S., Dimitrijeva, V., Efremov, J. (2019). *Fashion as a social phenomenon socio-psychological mechanisms of impact*. "II Internationalal scientific conference Contemporary trends and innovation in the textile industry. 16-17 maj 2019". Belgrade, pp. 70-78.
- Efremov J., Kertakova M., Jordeva S., Dimitrijeva-Kuzmanoska V. (2019). [*Tipology of personalities in fashion*](#). Tekstilna industrija. 271-280, SAVEZ INZENJERA I TEKSTILACA SRBIJE.
- Kertakova, M., Efremov, J., Kocaleva, M., (2023). *New ways of fashion presentation in the digital age period*. Tekstilna industrija, 71 (1), 44-50.
- Efremov J., Kertakova M., Dimitrijeva V. (2023). [*The aesthetic factor as a formative element in industrial design, from the aspect of industrial aesthetic in the fashion industry*](#). Tekstilna industrija 71 (4), 50-56. Union of Textile Engineers and Technicians of Serbia, Belgrade.
- M Kertakova, J Efremov. (2024). [*Fashion of The New Century–Modern Fashion or Expression of Social Status and Clothes for Success*](#). Tekstilna industrija 72 (1), 11-22, Tekstilna industrija.
- M Kertakova, J Efremov. (2021). [*Fashion during the digital era period*](#). Knowledge-International Journal 49 (6), 1301-1309
- M Kertakova (2019). [*The influence of ideas of surrealism in fashion design*](#). Tekstilna industrija, 36-51. SAVEZ INZENJERA I TEKSTILACA SRBIJE.
- M Kertakova, S Jordeva, J Efremov. (2021). [*Analysis of the first autochthonous subculture in fashion history: Antimode style of " Incroyables" and" Marveilleuses"*](#). Tekstilna industrija 69 (2), 48-59.
- Kertakova, M. (2025). *The Influence of XIX Century Costume on Women's Fashion in Fall-Winter 2008 Collections*. In: The Power of Knowledge, 50th International Scientific Conference, 02-05 Oct 2025, Peraia, Thessaloniki, Greece.
- Kertakova, M. (2025). *The Influence of XIX Century Costume on Women's Fashion in Spring-Summer 2008 Collections*. In: The Power of Knowledge, 50th International Scientific Conference, 02-05 Oct 2025, Peraia, Thessaloniki, Greece.
- Kertakova, M. (2025). *Analytical review of the influence of 19th century costume on fashion trends through fall/winter 2007 collections*. In: 48th International Scientific Conference, 69 (5), 03-06 Apr 2025, Istanbul, Turkey.
- Kertakova, M. (2025). *Analytical review of the influence of 19th century costume on fashion trends through spring/summer 2007 collections*. In: 48th International Scientific Conference: Knowledge without borders, 03-06 Apr 2025, Istanbul, Turkey.
- Kertakova, M. (2024). *The Nineteenth Century Costume in The Design Practice of Women's Fashion in 2006 – Spring-Summer Collections*. In: 47th International scientific conference – Knowledge in practice, 13-15 Dec 2024, Bansko, Bulgaria.
- Kertakova, M. (2024). *The Nineteenth Century Costume in the Design Practice of Women's Fashion in 2006 – Fall-Winter Collections*. In: 47th International scientific conference – Knowledge in practice, 13-15 Dec 2024, Bansko, Bulgaria.
- Kertakova, M. (2024). *Sustainable Design and Its Importance in Contemporary Fashion – an Analysis of The Work of Fashion Designer Stella McCartney*. In: 7th International Scientific Conference Contemporary Trends and Innovations in Textile Industry – CT&ITI 2024, 19-20 Sept 2024, Belgrade.
- Kertakova, M. (2024). *Analysis of transfer and application of the conceptual dimensions of the historical costume from the XIX century in the practice of the fashion designers of women's fashion in the middle of the XXI century – Year 2005*. Knowledge International Journal, 64 (5). pp. 631-637. ISSN 2545-4439
- Kertakova, M. (2022). *Analysis of transfer and application of the conceptual dimensions of the historical costume from the XIX century in the practice of the fashion designers of women's fashion in the beginning of the XXI century – Year 2003 (fall-winter collections)*. Knowledge International Journal, 54 (5). pp. 843-850. ISSN 2545-4439
- Kertakova, M. (2022). *Analysis of transfer and application of the conceptual dimensions of the historical costume from the XIX century in the practice of the fashion designers of women's fashion in the beginning of the XXI century – Year 2003 (spring-summer collections)*. Knowledge International Journal, 54 (5). pp. 835-841. ISSN 2545-4439
- Kertakova, M. (2022). *Analysis of transfer and application of the conceptual dimensions of the historical costume from the XIX century in the practice of the fashion designers of women's fashion in the beginning of the XXI century – Year 2004 (fall-winter collections)*. Knowledge International Journal, 54 (5). pp. 859-866. ISSN 2545-4439

- Kertakova, M. (2022). *Analysis of transfer and application of the conceptual dimensions of the historical costume from the XIX century in the practice of the fashion designers of women's fashion in the beginning of the XXI century – Year 2004 (spring-summer collections)*. Knowledge International Journal, 54 (5). pp. 851-858. ISSN 2545-4439
- Kertakova, M. (2020). *Analysis of transfer and application of the conceptual dimensions of the historical costume from the XIX century in the practice of the fashion designers of women's fashion in the beginning of the XXI century – year 2002*. Knowledge International Journal, 43 (6). pp. 1355-1371. ISSN 2545-4439 (Online)
- Kertakova, M. (2020). *Analysis of transfer and application of the conceptual dimensions of the historical costume from the XIX century in the practice of the fashion designers of women's fashion in the beginning of the XXI century – year 2000*. Knowledge International Journal, 43 (6). pp. 1315-1326. ISSN 2545-4439
- Kertakova, M. (2020). *Analysis of transfer and application of the conceptual dimensions of the historical costume from the XIX century in the practice of the fashion designers of women's fashion in the beginning of the XXI century – year 2001*. Knowledge International Journal, 43 (6). pp. 1335-1347. ISSN 2545-4439